

صدر المصطفین از زلاله مقدسه حضرت عبدالعظیم علیه السلام بعنوان حجج اسلامیه و و کلاه محترم نوشته بودند آقا سید محمد تقی قرائت کردند که قریب باین مضمون بود.

حضور حجج اسلام و و کلاه عظام و عموم مسلمین دارا لئلا نه بشام قسمهای مشروعه سوگند یاد میکنند که ما از اول تا کنون ضدیت با مجلس شورای اسلامی نداشته و نداریم اگر بیش از سایرین طالب ناهیم کمتر نیستیم و هیچ وقت طالب فساد نبوده و نیستیم بلکه نهایت جدوجهد بجهت ترویج اسلام داریم و ابداً اگر ای مجلس نداریم و آنچه نسبت ضدیت بهند کذب و افترا است مسلم است علماء و مسلمین متفق شدند که مجلس معدلت منقده همیشه مترصد احکام این مجلس باشند منتهی ما هم تظلمی داریم اگر از طرف ملت و دولت در صدد ادخوای برآیند اظهار نمائیم .

آقا سید عبداللّه - بسیار خوب تظلمی دارند بگویند و تبرئه که کرده اند قبول است و بعد از تبرئه جستن ایشان هم برادران ما هستند .

آقا میرزا سید محمد - عرض تبرئه ایشان را قبول کردیم و تظلمی دارند بیکر تبه موافق شرع رسیدگی بشود و بیایند طهران .

حاجی محمد تقی - قرار بگذارید اینجا که آمدند دیگر در بالای منبر حرفها نزنند و بعضی صحبتها نکنند .

آقا میرزا سید محمد - این را قریب بدانید که امروزه دیگر هیچکس جرأت ندارد بر ضد مجلس و مشروطیت بعضی حرفها بگوید .

آقا سید حسن ققی زاده - بدیهی است

هیچ عضوی را از ملت نیشود برید و دور انداخت ولو فاسد باشد حالا آنها هم برادران ما و اعضای این ملت هستند نباید از گذشته صرف نظر کرد مسئله نسبت ولی من مطلب دیگری دارم اگر اجازه بدهید بیان کنم آن اینست که همچنانکه دول عالم باهمدیگر روابط دوستانه و مناسبات متقابل دارند ملل دنیا هم باید یکدیگر اتحاد دوستی و معاشرت داشته باشند و از این قبیل مجالس ملیه هر مملکتی که نماینده ملیه آن ملت و مظهر آن قومند باید باهمدیگر تبادل حیثیات و روابط برادرانه داشته باشند . چنانکه این اواخر یک مبنای شورای بین المللی هم گذاشته شده که از هر پارلمنت عالم چند

مبعوثی بدانجا میروند و هر چند گاهی یکدفعه یکی از ایام تفتنهای دول متقدم میشود و با ارسال در (لندن) تشکیل شده بود و چگونه که شورای ملی واسطه اجتماع و ارتباط یک مملکت بزرگ و واسطه سعادت یک ملت است همچنان شورای بین الملل هم مرکز اجتماع و واسطه فلاح جمیع ملل است لذا باید پارلمنتهای دنیا باهمدیگر مربوط باشد پس خیلی مناسب است که ما (دومای) مملکت روس را که دبروز ساعت سه بعد از ظهر افتتاح شده تبریک و تهنیت گوئیم و تلگراف مبارکباد بفرستیم و امیدواریم که و کلاه اعضای آن مجلس بازمثل (دومای) سابق نوع پرست و انسانیت دوست و طالب آزادی و ترقی ملل باشند .

بشارت باد دنیا عموماً و ایران را خصوصاً که همسایه شمالی ما هم بعد از اینها انقلابات بقصد خود رسد و مجلس شورای ملی و ایامی ایشان افتتاح شد **آقا میرزا سید محمد** - قبل از این مذاکره شده بود و قرار شد تلگراف تبریکی زده شود .

رئیس - بسیار خوب است اگر مجلس اجازه بدهد و تصویب نماید تلگرافی نوشته شمسو مخابره شود .

**(وقایع و مذاکرات روز شنبه ۲۲)
(محرم الحرام ۱۳۳۵)
(دارالشورای ملی)**

پس از انعقاد مجلس آقا میرزا طاهر خلاصه مذاکرات روز پنجشنبه ۲۲ را قرائت کرد جناب دبیر الملک که در مجلس حضور داشتند بدو رقمه از طرف وزارت داخله ابراز نمودند خواننده شد قریب باین مضمون (که جناب دبیر الملک بحسام قدر قدرت اعلی حضرت جبهه معاونی وزارت داخله معین شده اند بعد از این مجلس محترم شورای ملی معزی الیه را بسمت معاونی وزارت داخله شناخته و موافق نظامنامه هر وقت مطلبی راجع بوزارت داخله بوده لازم به توضیح باشد ایشان را خواسته توضیحات بخواهند سپس دستخط اعلی حضرت که در این خصوص خطاب بصدارت عظمی صادر شده بود قرائت شد و همه تبریک گفتند .

رئیس - در مجلس بیرون از فراد شد تلگراف تبریکی (بدومای) روس که افتتاح شده مخابره شود صورت باین عبارت نوشته شده قرائت شد (صورت تلگراف خواننده شد عموم و کلاماً متفقاً تصویب مخابره تلگراف را نمودند ولی چون عبارت این صورت تلگراف که قرائت شد محتاج بعضی اصلاحات بود قرار شد در کمیسیون علیحده اصلاح نموده مخابره شود) .

چند نفری از آقایان قزوین امروز در مجلس حضور بهم رسانیده اظهار تظلم و تشکی نمودند باینکه از آن وقتیکه نظامنامه انتخابات بقزوین فرستاده شد چند مرتبه مردم رایها داده و مجالس متعدده منعقد شد تا اینکه غره محرم تمام طبقات شش کانه حاضر شده خانه شیخ الاسلام دونفر شخصی محترم را که یکی (آقا شیخ حسین شهیدی) و دیگری (آقا میرزا حسین طبیب) باشد مطابق نظامنامه بوکالت انتخاب نمودند قرار بود روز ۱۴ ماه آنها را مجللاً حرکت بدهند دونفر از اهل علم که اعتبار نامه آنها را هم مهر کرده بودند مخالفت و مانع کردند باین واسطه مردم دم جمع کرده بازار و دکانین را بسته الان در امامزاده شاهزاده حسین متحصن هستند دایم اعتبارنامه آنها ملاحظه نمایند بجهت مانع شده اند و مستعدی از مجلس محترم هستیم امر شود که این دونفر وکیل بیایند و هر کس هم حرفی دارد بیاید اینجا حضوراً رسیدگی شود .

رئیس - اولاً انتخاب در خانه شیخ الاسلام یک قدری خارج از ترتیب نظامنامه است نباید انتخاب در خانه بشود ثانیاً قبل از این در این باب تلگرافات از قزوین رسید اطلاع بعمل آمد فرار شد از طرف وزارت داخله مأموری برود رسیدگی نماید اگر موافق نظامنامه این انتخاب شده است که و کللاً روانه نمایند والا موافق نظامنامه انتخاب شوند .

(عموم و کلاً را در این ماده اختلاف آراء حاصل شد همه الدوله و آقا میرزا ابوالحسن خان و جمعی را عقیده بر این است که در نظامنامه انتخابات برای انتخاب مسکن مخصوص معین نشده در صورتی که این انتخابات به نظارت حاکم یا مأمور حاکم بوده صحیح است باید تلگرافاً این دو نفر وکیل احضار شوند و بعضی گفتند مأمور در تحقیق نماید . و زاری بعضی این شده که حکومت از طرف

مجلس با لزاجاب وزارت داخله تلگرافی شود که این انتخاب صحیح است یانه و در این مورد تلگرافی از انتصار السلطان بعنوان وزارت داخله که راجع به همین مسئله بود قرائت شد که شمار داشت بر صحت این انتخاب و ترقب اهالی برای رفتن مأمور جهت تحقیق بالاخره پس از مذاکره و مباحثه زیاده قرار شد مأموریکه برشت می رود برای تحقیقات بدو این مطلب را در قزوین تحقیق نموده اطلاعات خود را بپورت بدهد بعد برود برشت و اگر هم صلاح و مقتضی شد تلگراف از طرف مجلس محترم بشود و اعتبارنامه را هم قرائت کردند مهور بود بهر آقایان و حکومت و جمعی از معارف) .

در این موقع ادیب التجار تلگرافات متعدده که آنها از طرف آقایان علماء اصفهان و اهالی آنجا به مجلس محترم و حضور صدارت عظمی بتوسط و کلام مخابره شده بود قرائت کردند خلاصه مضمون آنها این بود (عموم اهل اصفهان چندماه است از تعدیات شاهزاده ظل السلطان متظلم هستیم کویا عرایض ما طرف اهمیت نشده لهذا ما هم داکسکین رایسته و متحصن شدیم که عرایض ما را بخاک کویا اعلی حضرت برسانند اولاً رفع مخالفین مجلس ثانیاً عزل شاهزاده ظل السلطان و ثالثاً فرستادن نظامنامه و فلاً کاند حکومت طوری عرصه را بر ما سخت گرفته اند که با لمره سلب امنیت شده و مضمون تلگراف آقایان علماء هم همین بود که عموم اهالی اصفهان در هیجان و اضطراب و مام میخواستیم از شهر خارج شویم مانع هستند تا تقییر حکومت نشود مردم آسوده نخواهند شد)

رئیس - یقیناً صورت این تلگرافات یا به وزارت داخله یا خدمت صدارت عظمی فرستاده شده و اطلاع حاصل کرده اند لامعالم مشغول اقدامات هستند حالام معاون وزارت داخله جناب دبیر الملک اینجا تشریف دارند شفاهاً بیغام داده و جواب می خواهیم که چه اقدامات در این خصوص کرده اند و خواهند نمود .

حاجی محمد اسمعیل آقا - دبروز گفتگو شد و صدراعظم هم تلگراف خانه تشریف داشتند نظایرات زیاد شد .

دبیر الملک - بلی دبروز تلگراف کردند که مردم متفرق شوند و قرار شد رسیدگی و تحقیق شود و پنج ساعت از شب گذشته تلگراف آمد که مردم ساکت شده اند .

آقا میرزا محسن - تلگراف از آقایان آمده بود که ما هم میخواستیم از شهر بیرون برویم و ابد آمدیم هم ساکت نمی شونده حال می فرمائید ساعت پنج از شب گذشته تلگراف آمده است نمی دانم ساعت درازده شب گذشته که ابد آمدیم ساکت و متفرق نشده بودند .

آقا میرزا فضلعلی - نادر شد حاکم هرات را معزول کرد بجهت اینکه آنجا ملک داشت .

صدیق حضرت - این ملاحظه را هم بجا دارند هر شخصی هر جا ملک دارد آن شخص را بآنجا برای حکومت نمی فرستند .

آقا شیخ حسن - چون که بنده عرض نموده ام که هیئت مجلس مشغول است در صورتی که نگویید و نخواهد صلاح دولت و ملت را پس عرض میکنم بنده را عقیده این است که هر که در هر ولایت صاحب آب و خاک است صلاح دولت و ملت نیست که

آن شخص در آن ولایات حکومت کند باید در این مرض بنده اگر صلاح دولت و ملت هست ما بخواهیم این مطلب را و اگر صلاح ندانید عرض بنده رایاده و برهان رد کنید

حاجی سید نصرالله - بقول آقای تقی زاده مامصادف خیلی مشکلات می شویم و خواهیم شد این یکی از آن مشکلات است یکسطر قانون برای این مسئله بنویسند و این مطلب بگذریم.

آقا سید حسن تقی زاده - جهت این مباحثات طولانی را نمی دانم. ماهه می دانیم چندین سال مردم ایران زیر بار ظلم حکام بوده اند ما وکیل

رعیت هستیم و این مجلس مجمع عقلائی ملت است بواسطه اینکه تمام رعیت زیر بار ظلم بوده اند هر وقت تشکی کردند باید آن حاکم را با چند نفر از مظالمین خواست که حضوراً احضار حق شود ولی اول علاج آن عزل حاکم است حال این مسئله را رجوع بکنیم مثل سابق بچکومت تعقیب نکنند نمی شود و شاید هیئت عالی هم تکلیفش همین است اما باید در یک دقیقه عزل شاهزاده را بخواهیم یعنی باید رای بدهیم.

آقا شیخ حسین - ما این مجلس را همچو میدانیم باید قانون وضع کند که تمام مردم در تحت آن قانون باشند این مطلقه من عرض کردم هر کس منکر است باده ثابت کند و الا قانون نوشته شود.

(جمعی از و کلا مسئله که آقا شیخ حسین طرح نمود پسندیده و تصویب نمودند در این خصوص و در باب تغییر حکومت اصفهان رایها مختلف شد بعضی را عقیده این بود که در همین مجلس اخذ رای شود برای عزل شاهزاده ظل السلطان و نوشتن قانون برای اصفهان که در هر جا دارای آب و ملک هستند با آنجاری حکومت نروند و مغیر السلطنته

و بعضی را رای این بود که خوب است مجلس از تکلیف خود تجاوز نکند از هر جایی تشکی بشود دفعه اول وزارت داخله اظهار شود شاید آنها جوابی بدهند که ما متقاعد شویم پس از مباحثه و مذاکره زیاد رئیس گفت ما رای را در مواد قانونی اخذ میکنیم یک چیزی برای مسئله که آقا شیخ حسین طرح کردند نوشته شود روز سه شنبه بعد از مذاکره و مباحثه رای گرفته شود اما در مسئله تغییر حکومت اصفهان دیگر اخذ رای نمیخواهد مجاله این تلگرافات برای وزارت داخله فرستاده شود و بجهت فردا جواب خواسته شود و به منظور قرار گذاشته شده و شروع بمذاکرات در شرایط بانک ملی شد.

آقا سید محمد تقی - صورت شرایط استقراض دولت را از بانک قرائت کرد قریب باین مضمون.

(۱) چهار کیلور بانک ملی بدولت قرض خواهد داد.

(۲) بانک ملی بر حسب تصویب مجلس شورای ملی قبول میکند که چهار کیلور بدولت قرض بدهد که به صرف مخارجیکه مجلس تصویب کند برسد چون صد هزار تومان آنرا مجلس تصویب کرده فعلاً بانک خواهد داد که موافق شرایط مبنی بر عوالات دولت داده شود و باقی موقوف بر این است که وزیر مالیه صورت بانی مانده خارج بوزن تل را از روی دقت مجلس بدهد که تمام بعضی دولت بار بار حقوق صاحبان دیوانی معلوم

شود بعد از تصویب مجلس شصدهزار تومان بار باب حقوق بدهد و قبض را بار حقوق را جمع آوری نموده سهام شرکت به آنها داده و در خرج دولت محسوب دارد یا کلیه دو کیلور بصد هزار تومان را در مدت دو سال بهشت قسط متساوی بعهاله دولت بار بار حقوق و غیره بدهد.

(۳) منافع از قرار صدی نه در سال است و در سه سال دولت از این مبلغ سالی دو بیست هزار تومان از بابت اصل و منافع تأدیه خواهد کرد ولی بعد از سه سال از بابت اصل و فرع سالی دو بیست و پنجاه هزار تومان خواهند داد تا اصل قرض مستهلك شود.

(۴) محل اداى وجوه سالیانه این قرض از اصل و فرع از مایدات گمرک جنوبی خواهد بود و اگر کفایت نکند از مایدات داده خواهد شد.

(۵) از کلیه وجوه مالیات که تعویل بانک میشود تا دوازده کیلور از صد تومان یک تومان حق العمل بانک ملی خواهد بود و در دوازده کیلور تا بیست و چهار کیلور هر کیلور صد تومان پنج هزار و آنچه از بیست و چهار کیلور زیادتر شد صدی ربع خواهد بود و اگر پولی از دولت بماند بلاوجه وجوه جاری بانک صدی چهار و نیم منافع خواهد داد و اگر دولت زیادتر گرفت بانک صدی نه منافع حساب خواهد کرد و این قرار فصل پنجم تأمادت ه سال برقرار است.

(۶) اگر علاوه از خمس سرمایه دولت قرض نماید شرایط آن بتراضی طرفین قرار داده خواهد شد.

(۷) کرایه و خرج حمل وجوه مالیه از عملی بمحل دیگر برعهده دولت خواهد بود.

(۸) فعلاً بعد از وضع وجه استقراض حالیه زیاده بر آنچه تعویل بانک ملی خواهد شد نباید حواله شود.

(چون بعضی از مؤسسين بانک ملی در مجلس حضور نداشتند و این شرایط محتاج با اصلاحات و مذاکرات زیاد بود بعد از فی الجمله مذاکرات قرار شد در روز یکشنبه ۲۵ در مجلس مخصوص بدون حضور تماشاچیان مذاکره و مباحثه شده پس از نتیجت و تصویب اخذ رای شود.)

مذاکرات دارالشورای ملی

(۲۷ محر الحرام ۱۳۲۵)

امروز دو نفر و کلای قزوین آقا شیخ حسین شهیدی و آقا میرزا حسین طیب با هیئتی از مستعملین دوساعت بشرب مانده وارد مجلس شدند بعد از تبریک و پذیرائی

آقا شیخ حسین شهیدی - بعد از رسیدن تلگراف احضار به مجلس مقدس شورای ملی تمام اهالی قزوین شاد و خرم بدعای ذات اقدس شهرباری خلد الله ملکه رطب للسان و توفیق و تأیید و کلای معترتم را خواستار شدند این جانبان هم امر مجلس معترتم را اطاعت کرده حرکت نمودیم قریب سی هزار نفر تا دو فرسخ مشایعت کردند یک میدان که از عموم مشایعت دور شدیم قریب پنجاه نفر از جوانان اهل علم از سادات و غیر سادات بتعمیل بسمت ما میآمدند کالسکه را نگاه داشته رسیدند

قرآنی بیرون آورده اظهار داشتند که ماها قریب بهزار نفر هستیم که تمامی قسم یاد نموده و قرآن را مهر کرده ایم که هرگز مخالفت با مجلس شورای ملی ننمائیم و در همراهی با اوامر و نواهی مجلس از جن و مال خود هیچوجه دریغ نکنیم از شما هم استدعا داریم که محض اطمینان با ما هم قسم شده قرآن را مهر ننمائید ما هم قسم یاد نموده قرآن را مهر کردیم بعد گفتند مطلب دیگر ما این است که سلام ما را بمجلس مقدس شورای ملی رسانیده از کلای محترم اجازه بخواهید که روزی دوساعت اجازه فرمایند لباس سر بازی پوشیده مشق چاشقانی نمائیم.

(عموم نهایت تحسین و تمجید از علو همت و همراهی ایشان نمودند.)

حاجی معین التجار - در خصوص اصلاح مالیه که اهم مطالب است کمی بونی تشکیل شده حال قریب پنجاه روز است که میگذرد و چیزی هم از سال باقی نیست نتیجه چه شد؟

حاجی محمد اسمعیل آقا - یکی دو مجلس حاضر شدیم جناب و نوق الدوله فرمودند فعلاً کاری نداریم ناصورتها استسناخ شود.

حاجی معین التجار - قبل از عید باید بودجه مالیه نوشته شود در روز بیشتر بعبه مانده ترتیب حکام باید معین شود.

حاجی امین الضرب - نوق الدوله تشریف دارند تحقیق بفرمائید.

سیدالحکما - از قراریکه تحقیق شد نوق الدوله گفتند اشخاصیکه از چند محل مواجب مستوری وغیره میبرند در یکجا جمع آوری میکنیم برای سهولت قرائت در مجلس وغیره.

میرزا محمود خوانساری - از قراریکه شنیده ام دستور العمل حکما نوشته اند در این صورت اقدامات مجلس چه نایده دارد؟

ادیب التجار - مدارکات متظلمانه اهدالی اصفهان را از علما و طلبه و کلیه رعایا قرائت کرد که خلاصه آنها از این قرار است.

ده روز است که بواسطه تعدیات فوق العاده دست از کار کشیده در قونسلخانه و تلگرافخانه متعصمتین اجزا حکومت اطراف قونسلخانه و تلگرافخانه متفرق هر یک از ماها را که دست آورده بقدر امکان اذیت و آزار می نمایند امنیت بکلی مسلوب است خانه آقا سید ابراهیم را که از جمله متکلمین است چاپیده اند وای بهال ملتیکه امتناء دولت و ارکان مداخلت موجبات سلب آسایش آنها را اینطور فراهم آرند.

حاجی محمد اسمعیل آقا - در این خصوص مجلس رای داده و به امتنع صدارت عظمی هم نوشته شد. دیگر مذاکره لازم ندارد اگر صلاح بداند بپیرای تأکید چیزی نوشته شود.

رئیس - آنروز که در مجلس مذاکره شد دبیر الملک ممان وزارت داخله حضور داشتند البته مذاکرات مجلس را در این خصوص زاپورت کرده اند نتیجه مذاکرات مجلس هم فرستاده شد صورت این تلگرافات هم بهتیمه من باید فرستاده شود تا به پینیم چه اقدام می کنند.

آقا میرزا فضلعلی - آنروز که دبیر الملک از مجلس رفت بنا بود جواب بیاورد چرا نیامد.

آقا سید حسین پروجرودی - دبیر الملک شاید تا